

امام علی (ع) الگوی کامل رفتار در ماه رمضان است

یک ماه فرصت خوبی است برای شبیه کردن زندگی هر روزه‌مان به سبک شایسته‌ترین انسان و چه کسی بهتر از امام علی(ع) که ذره‌ای دل دادن به ایشان، شادمانی و خرسندی‌های حقیقی و دوست‌داشتنی برایمان به ارمغان می‌آورد؟

با شهید رمضان

یک ماه فرصت خوبی است برای شبیه کردن زندگی هر روزه‌مان به سبک شایسته‌ترین انسان و چه کسی بهتر از امام علی(ع) که ذره‌ای دل دادن به ایشان، شادمانی و خرسندی‌های حقیقی و دوست‌داشتنی برایمان به ارمغان می‌آورد؟

از ایشان، هم احکام روزه داری را می‌توان آموخت و هم قواعدی برای نحوه افطار و سحری خوردن و فعالیت‌های روزانه و مهمانی دادن و دعا کردن و... چه کسی برتر از امیرالمومنین که حضرت رسول در سخنی ایشان را سیدالوصیاء نامیده‌اند: ما خلق الله خلقاً إلا و جعل له سیداً... الجمع سید الایام و رمضان سیدالشهور و ليله القدر سیده اللیالی و إسرائیل سید الملائکه و آدم سیدالبشر و أنا سید الأنبیاء و علیّ سید الوصیاء. (إحقاق الحق و إزهاق الباطل، ج4، ص 127)

و جالب است در جای دیگر نیز پیامبر اسلام در بیان برتری و فضیلت امام علی(ع) به رمضان و شب قدر اشاره کرده‌اند و فرموده‌اند: فضل علیّ علی هذه الامة کفضل شهر رمضان علی سائر الشهور، و فضل علیّ علی هذه الامة کفضل ليله القدر علی سائر اللیالی، و فضل علیّ بن أبی طالب علی هذه الامة کفضل الجمع علی سائر الایام، فطوبی لمن آمن به و صدق بولایتیه... (إحقاق الحق و إزهاق الباطل، ج5، ص 70)

روزه داری با نگاهی نو

روزه داری یک عادت تکراری شده نیست که سال به سال به آن روی بیاوریم و بعد فراموشش کنیم یا حتی زمانی از آن خسته شویم و رهایش کنیم. این نکته را امام علی از قول رسول اکرم(ص) به ما آموخته‌اند که **إِنْ أُیْسِرَ مَا اقْتَرَضَ اللَّهُ عَلَى الصَّائِمِ فِي صِيَامِهِ تَرَكَ الطَّعَامَ وَ الشَّرَابَ**. (وسائل الشیعه، ج 10، ص 164)

در یافتن پاسخ این سوال که روزه گرفتن چیست، یک سخن از مولای متقیان راهگشاست. مانند این که: **الصَّيَّامُ اجْتِنَابُ الْمَحَارِمِ كَمَا يَمْتَنِعُ الرَّجُلُ مِنَ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ** (مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج7، ص 367) یعنی: روزه، دوری کردن از محارم است همان طوری که فرد از خوردن و نوشیدن دوری می‌کند.

و چقدر حیف است اگر شخص روزه داری جزء آن دسته از تشنگان و گرسنگانی باشد که جز تشنگی و گرسنگی اتفاق خاصی برایش حاصل نشده است.

افطاری با هدف‌های چندگانه

مولای متقیان در ماه رمضان، افطار را فرصتی برای دیدار از نزدیکان خود می‌دانستند و در منابع آمده است ایشان در آخرین رمضان، هر افطار را در خانه یکی از فرزندان خود یعنی امام حسن یا امام حسین یا حضرت زینب سپری می‌کردند. این افطارها به صورت اتفاقی یا فقط برای مهمانی و... نبوده، بلکه از آن می‌توان رفتاری تاکید شده دریافت کرد.

یک جمله از حضرت رسول آن هم از زبان مولای متقیان می‌تواند انگیزه کافی برای افطاری دادن ایجاد کند: **فطرك لأخیک المسلم و إدخالک السرور علیہ أعظم أجراً من صیامک** (مسند الإمام علی، ج3) مضمون حدیث این است که افطاری دادن به مومنین از مصادیق شاد کردن قلوب آنهاست و خشنود کردن مومنین اجری کمتر از روزه داری ندارد.

بعضی از ما بسیار دوست داریم دیگران را به افطار دعوت کنیم، ولی یادمان باشد پاسخ گفتن به دعوت افطاری دیگران نیز نیکوست، بخصوص اگر چنین مراسمی کم زحمت و باشد. یعنی افطاری بدهیم، ولی هزینه هایش را کم کنیم تا هم تعداد افطاری دادن‌ها زیاد باشد و هم این که مبدا موجب شویم کسی به خاطر مال اندک خجالت زده شود. در منابع نیز آمده شرط امام علی(ع) برای پذیرش دعوت دیگران سادگی در پذیرایی بوده است.

افطاری های ساده، آثار تربیتی متفاوتی در درون ما می تواند داشته باشد، بخصوص افطارهایی با دعای زیبا. امام علی(ع) به این دعای پیامبر هنگام افطار نیز اشاره کرده اند: اللَّهُمَّ لَكَ صُومُنَا وَ عَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرُنَا فَتَقَبَّلْهُ مِنَّا ذَهَبَ الظَّمَأُ وَ ابْتَلَتْ الْعُرُوقُ وَ بَقِيَ الْأَجْرُ. (الکافی، ج 4، 95)

می توان حتی غذای انتخابی برای افطار را به سبک مولایمان تغییر داد زیرا دستوراتی نیز در این زمینه به دستمان رسیده است؛ مثلاً ایشان به افطار با شیر سفارش کرده اند. گفته اند: أَنْ عَلِيًّا (عليه السلام) كَانَ يَسْتَحِبُّ أَنْ يَفْطِرَ عَلَى اللَّبَنِ.

حتی شیوه انتخاب بین افطار کردن و نماز خواندن را هم به ما آموزش داده اند: اگر غذای افطار آماده بود، ابتدا چیزی بخورید و بعد نماز مغرب را برپا دارید. ایشان می فرمایند: السَّهْةُ تَعْجِلُ الْفِطْرَ وَ تَأْخِرُ السَّحُورَ، والابتداء بالصلاة - یعنی صلاة المغرب قبل الفطر - إِلَّا أَنْ يَحْضُرَ الطَّعَامُ، فَإِنْ حَضَرَ بُدِيَ بِهِ ثُمَّ صَلَّى، وَلَمْ يَدْعِ الطَّعَامُ وَيَقُومْ إِلَى الصَّلَاةِ.

از چند نکته ریز درباره افطاری گفتیم ولی مهم ترین یا یکی از مهم ترین نکته ها آن است که افطاری از غذای حلال باشد. یک بار، امام علی غذای خود را داخل کیسه ای مهر شده نگه داری کرده بودند. کسی این کار ایشان را حمل بر بخل حضرت کرد که بر کیسه نان خود مهر می زند. حضرت خنده ای کردند و گفتند: نه، چرا که من دوست دارم تنها از غذایی استفاده کنم که راه به دست آمدن آن را بدانم. سپس امام مهر را شکستند و غذا را از آن خارج کردند و درون ظرفی ریختند و قبل از خوردن آن دعای بسم الله اللهم لك صمنا و علی رزقك افطرننا فتقبل منا إناك أنت السميع العليم را خواندند.

زندگی در رمضان

تعداد روزهای رمضان اندک نیست که براحته از کنارش بگذریم. برای 30 روز در سالمان باید برنامه ریزی داشته باشیم و باید بدانیم آیا لازم است از حجم کارهای همیشگی مان بکاهیم یا اتفاقاً خود را تقویت کنیم تا بیش از پیش فعال باشیم. امام علی(ع) کارهایشان را در رمضان تعطیل نمی کردند. در منابع تاریخی آمده است ایشان در سال های پایانی عمر حضرت رسول اکرم به یمن رفته بودند تا مردم را با دین اسلام آشنا کنند. ایشان در این سفر تبلیغی خود با مدارا با مردم برخورد می کردند.

از جمله رفتارهای شخصی که مولایمان به آن تاکید کرده اند، استغفار و دعای بسیار در رمضان است: عَلَيَّكُمْ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ بِكُنْزِهِ الْإِسْتِغْفَارِ وَ الدُّعَاءِ فَأَمَّا الدُّعَاءُ فَيَذْفَعُ عَنْكُمْ الْبَلَاءَ وَ أَمَّا الْإِسْتِغْفَارُ فَيُثْمِحِي بِهِ دُوبُكُمْ. (من لا يحضره الفقيه، ج 2، ص 108)

هرچند باید درصدد باشیم معنای دعا و استغفار را نیز درک کنیم. دعا آن نیست که بنشینیم و تنبلی کنیم و از خدا بخواهیم ناگهان همه چیز خودش درست شود و استغفار آن نیست که چیزی بر زبان پیایی جاری شود و تلاشی برای اصلاح آن صورت نگیرد.

بدی را به پای دین نگذاریم

ما گاهی اوقات از روی بی حالی یا نخواستن یا هر دلیل دیگر دین را گزینشی عمل می کنیم و بعد بر آن اشکال می گیریم. ولی یادمان باشد اگر ما تغییری در دین ایجاد کردیم که بعد موجب زحمت شد، آن را به پای اسلام نگذاریم. آن کس که از بوی دهان در رمضان شاک می خورد یا بوی دهان بماند پیش از نارضایتی او، از سوی مولایش دستور به مسواک زدن در رمضان آمده است. ایشان می فرمایند: لَا بَأْسَ بِأَنْ يَسْتَاكَ الصَّائِمُ بِالسَّوَاكِ الرَّطْبِ فِي أَوَّلِ النَّهَارِ. (بحار الأنوار، ج 93، ص 272) یعنی بر روزه دار ایرادی نیست که در طول روز مسواک بزند.

انجام دادن کارهایی را که می دانیم موجب ضعف و اذیت شدنمان نیز می شود باید کنار گذاشت. این توصیه از سوی امیرالمومنین بوده است که مثلاً روزه دار نباید حجامت کند، زیرا ترس آن می رود بسیار تشنه شود تا حدی که روزه اش را افطار کند. (مسند الإمام علی، ج 3)

اسلام از تسلیم می آید و رمضان ملاک خوبی برای اعتدال سنجی مومنین است. برای مثال آن کس که نباید روزه بگیرد و برایش ضرر دارد و اتفاقاً اصرار بر روزه گرفتن دارد، یعنی تسلیم و بندگی ندارد. گاهی نیز کسی می تواند روزه بگیرد و با دلایل واهی از این کار خودداری می کند. هم افراط ها و هم تفریط ها در این ماه می تواند در خلوتمان میزان طاعت ما را مشخص کند. در این ماه نباید کارهای خوب ما به نماز و روزه منحصر شود، بلکه باید از نماز و روزه منتشر شود یعنی باید نماز و روزه ما به سایر رفتارها و کردارهایمان سرایت کند.

خلاصه آن که رمضان خود جشنی مبارک است که باید از رسیدن آن شادمان شویم و حتی می توانیم خود اسباب شادمانی آن را

فراهم کنیم. مثلاً بخشی از خریدهای دوست داشتنی برای خود و فرزندانمان را به این ماه موکول کنیم و اگر حتی در تمام سال فرصت دور هم جمع شدن هایمان و نشست و برخاست های شیرینمان با خانواده کم است، این ماه را فرصتی برای دوست داشتنی های حلالمان بدانیم، باشد که چنین امری در زندگی هر روزمان جاری باشد.

حامد قرائتی / جام جم